

XVI Przegląd Prac Magisterskich z Zakresu Historii Farmacji

14 stycznia 2022 r. odbył się XVI Przegląd Prac Magisterskich z Zakresu Historii Farmacji, zorganizowany przez Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne – Ogólnopolską Sekcję Historii Farmacji i Warszawski Oddział PTFarm oraz Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN. Przegląd, jak w ubiegłym roku, został przeprowadzony w formie zdalnej.

Dr Elżbieta Rutkowska, witając uczestników Przeglądu, przypomniała, że jego inicjatorami byli dr Jan Majewski, były Przewodniczący Zespołu Sekcji Historii Farmacji PTFarm, oraz prof. dr hab. Halina Lichocka z IHN PAN. Organizatorzy zauważyli, że liczba uczestników Przeglądów niepokojąco się zmniejszyła: jeszcze kilka lat temu zgłaszano 6–8 prac, w tym roku zaś, jak i w poprzednim, zgłoszono jedynie dwie. Sytuacja ta jest spowodowana polityką władz uczelni, które promują prace z dyscyplin zawodowych oparte na badaniach laboratoryjnych, ograniczając jednocześnie możliwość wykonania magisterium z historii farmacji. Z drugiej strony w przeładowanym programie studiów przedmioty humanistyczne nie są traktowane przez studentów poważnie i jedynie nieliczni znajdują czas, aby rozwijać swoje zainteresowania historyczne. Jednak, jak zauważyły uczestniczki tegorocznego Przeglądu, prowadzenie badań historycznych pozwala nie tylko poznać wybrane aspekty historii farmacji, lecz daje też możliwość spojrzenia na farmację z innej perspektywy. Kontakt ze źródłami (niezależnie, czy są to źródła pisane, czy wywiady) pozwala przekonać się, że obecny stan farmacji – wiedza farmaceutyczna, a także status i rola aptek, ich miejsce w przestrzeni społecznej, jest wynikiem pracy i osobistego zaangażowania wielu pokoleń i stanowi dziedzictwo godne naszej uwagi.

Przegląd poprowadziła dr hab. Anna Trojanowska, prof. PAN, a rozpoczęła go mgr Sandra Fabianowska, przedstawiając temat *Leki przeciwpadaczkowe w świetle polskich czasopism medycznych z drugiej połowy XIX i pierwszej połowy XX wieku*. Praca została wykonana pod kierownictwem dr. n. med. Michała Oweckiego w Katedrze i Zakładzie Historii i Filozofii Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Autorka dokonała analizy artykułów opublikowanych w polskich czasopiśmie medycznych wychodzących na terenie zaboru austriackiego – „Przegląd Lekarski”, zaboru pruskiego – „Nowiny Lekarskie” oraz rosyjskiego – „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego”. Badania objęły 4696 numerów wybranych czasopism. Autorka przedstawiła farmakoterapię padaczki od wprowadzenia do lecznictwa związków bromu do zastosowania fenytoiny. Omówiła problemy dotyczące dawkowania bromu i bromków, ich skutków ubocznych oraz próby znalezienia podobnych środków leczniczych i postaci leków o mniejszej szkodliwości, a także terapie wykorzystujące różne środki lecznicze, stosowane według określonego schematu dawkowania. Wspomniała również o diecie, która miała zwiększać skuteczność leczenia farmakologicznego. Wprowadzenie do leczenia padaczki po 1912 r. fenobarbitalu i jego pochodnych, które charakteryzowały się po-

dobną lub wyższą skutecznością niż bromki i znacznie mniejszymi efektami ubocznymi, pozwoliło w wielu przypadkach na zmianę terapii.

Drugą prezentację przedstawiła mgr Katarzyna Maria Galon, która omówiła *Problemy współczesnej farmacji na łamach czasopisma „Aptekarz” w latach 1993–2006*, pracę wykonaną w Katedrze i Zakładzie Bioanalizy i Analizy Leków na Wydziale Farmaceutycznym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego pod opieką naukową dr hab. Iwony Arabas, prof. PAN. Analiza artykułów zamieszczanych na łamach tytułowego czasopisma pozwoliła autorce na wskazanie różnorodnych problemów, z którymi zmagano się środowisko farmaceutyczne, związanych m.in. z okresem transformacji i wejściem Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. Autorka wykazała, że „Aptekarz” był jednym z najważniejszych periodyków farmaceutycznych ukazujących się w Polsce w omawianym okresie, a wiele prac, w tym artykuły o opiece farmaceutycznej autorstwa redaktora naczelnego dr. Tadeusza Szuby (1925–2016), wobec ustawy o zawodzie farmaceuty z 2020 r. wciąż pozostaje aktualnych.

Obie prezentacje wywołały ożywioną dyskusję. Pytano m.in. o różnice w recepcji zagranicznych tekstów na temat terapii przeciwpadaczkowej ukazujących się na łamach czasopism różnych zaborów oraz o prace polskich autorów. Zainteresowanie wzbudziły też wykorzystywane w lecznictwie związki bromu: zastanawiano się, czy były to te same związki, które obecnie są używane. Poruszano również tematy dotyczące najnowszej historii – sytuacji aptek w latach dziewięćdziesiątych XX w., problemów, z którymi w tym okresie stykali się aptekarze w związku ze zmieniającą się sytuacją prawną i finansową. Zainteresowano się też początkami doradztwa i opieki farmaceutycznej, przypominając na tym tle zasługi Tadeusza Szuby, eksperta w dziedzinie ekonomii rynku farmaceutycznego.

Jak co roku autorki prezentacji otrzymały nagrody książkowe (J. Wnęk, *Światowa medycyna w polskiej nauce i dydaktyce lekarskiej 1795–1939*, cz. 1–2, Warszawa 2019 oraz *Szpitalnictwo na Górnym Śląsku. Szpitale polskie w XIX i XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem regionu Śląska*, red. A. Marek, B. Urbanek, Katowice 2016), a także dyplomy uczestnictwa.

Anna Trojanowska
Instytut Historii Nauki im. L. i A. Bierkenmajerów PAN
ORCID 0000-0003-3870-3679